

BOPLATSLÄMNINGAR I BROBY

Arkeologisk utredning etapp 2 inom fastigheten Broby 2:10,
Västra Tollstads socken, Ödeshögs kommun, Östergötlands län

Arkeologisk utredning

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3084

AMANDA JÖNSSON

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Utsikt från undersökningsområdet mot norr.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2017

 Detta verk är licensierat under en Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens. Licens texten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> eller genom att skriva till Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

BOPLATSLÄMNINGAR I BROBY

Arkeologisk utredning etapp 2 inom fastigheten Broby 2:10,
Västra Tollstads socken, Ödeshögs kommun, Östergötlands län

AMANDA JÖNSSON

Arkeologisk utredning

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3084

SAMMANFATTNING

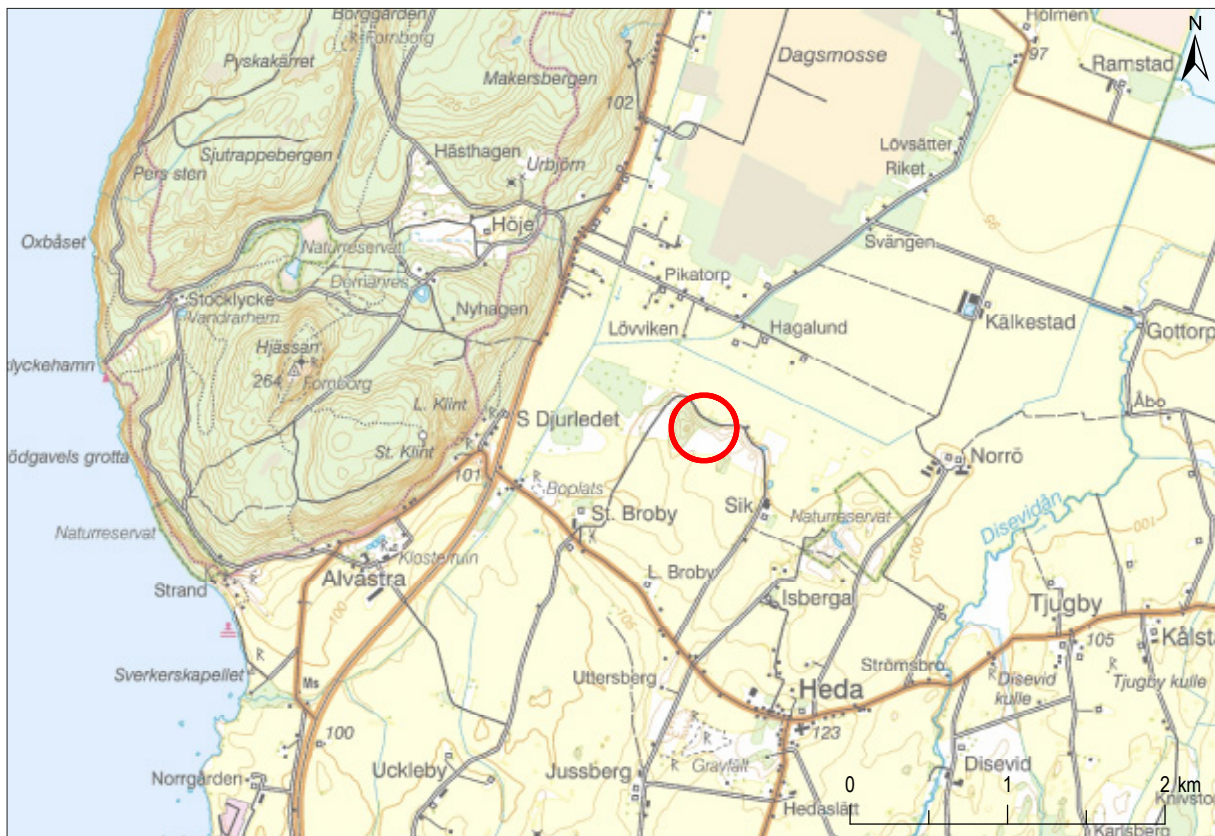
Arkeologikonsult utförde i april 2017 en arkeologisk utredning, etapp 2, inom fastigheten Broby 2:10, Ödeshögs kommun, med anledning av planerad byggnation av enbostadshus. Vid sökschakt-

ning på platsen påträffades boplatzlämningar samt förhistorisk keramik. Det är därmed fastställt att det finns fornlämningar inom det aktuella utredningsområdet.

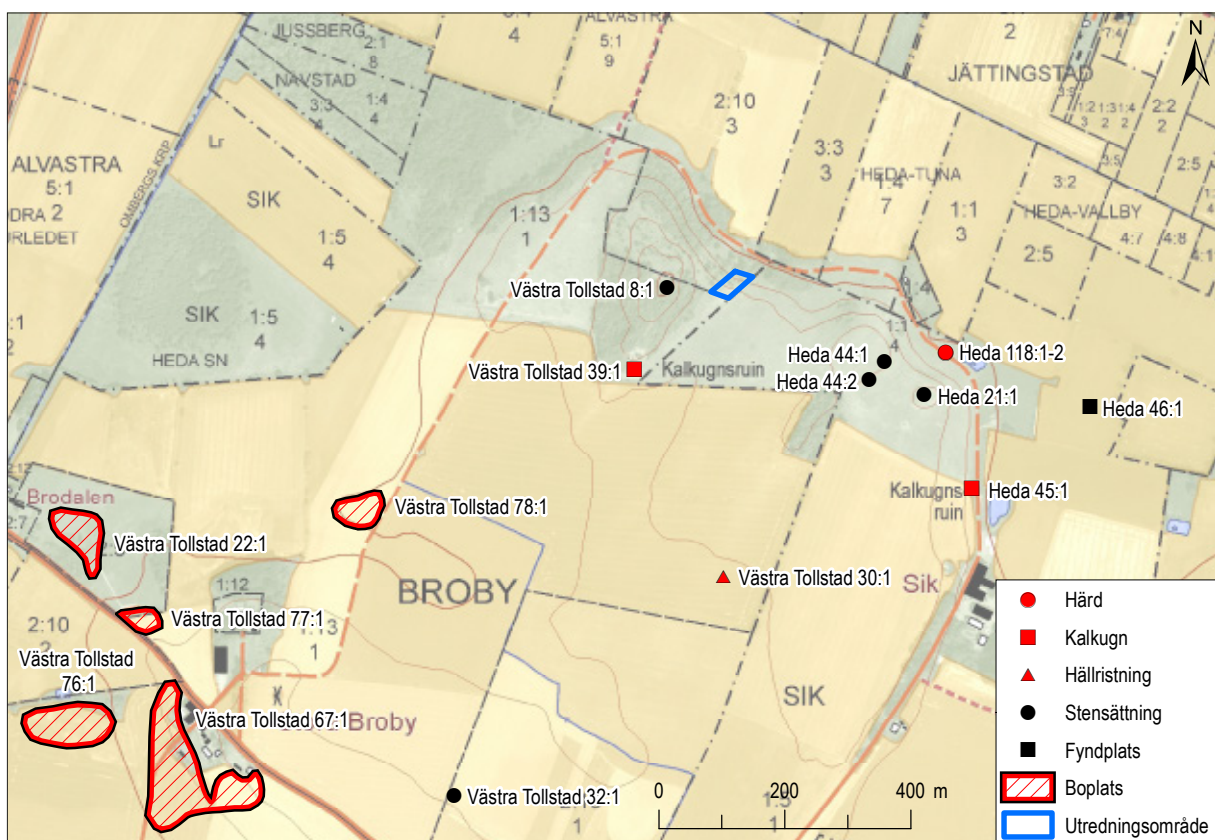

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
INLEDNING OCH SYFTE	7
GENOMFÖRANDE	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSBILD	7
ÄLDRE KARTOR.....	9
RESULTAT	9
FYND.....	10
SLUTSATS	10
REFERENSER.....	11
Litteratur	11
Äldre kartor	11
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER.....	12
BILAGOR	13
Bilaga 1. Schaktbeskrivning.....	13
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning.....	13

Figur 1. Utredningsområdet markerat på Terrängkartan, skala 1:50 000.

Figur 2. Utredningsområdet samt närliggande fornlämningar markerade på Fastighetskartan, skala 1:12 000.

INLEDNING OCH SYFTE

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län genomfört en arkeologisk utredning etapp 2 inom del av fastigheten Broby 2:10, Ödeshögs kommun, Västra Tollstads socken, Östergötland (Lst dnr 431-2216-17). Anledningen är planerad byggnation av bostadshus samt grävning för

brunn och ledningar på platsen. Arkeologikonsult utförde arbetet under slutet av april 2017.

Syftet med utredningen var att fastställa om tidigare ej kända fornlämningar fanns inom området för den planerade exploateringen.

GENOMFÖRANDE

Utredningen omfattade dels en översiktlig kart- och arkivstudie, dels sökschaktning inom utredningsområdet med fokus på den yta som skulle byggas. Fältarbetet utfördes av två arkeologer den 25-26 april 2017. För schaktning användes en grävmaskin med en skopbredd på 1,2 m. Inmätningar gjordes

med GPS med en standardavvikelse på 0,02 meter i öppen terräng. Ytan översiktsfotograferades innan schaktning. Påträffade anläggningar rensades fram till dess att de kunde bedömas till karaktär och avgränsning, mättes in, beskrevs i text och fotades i plan. Inga analyser utfördes vid utredningen.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSBILD

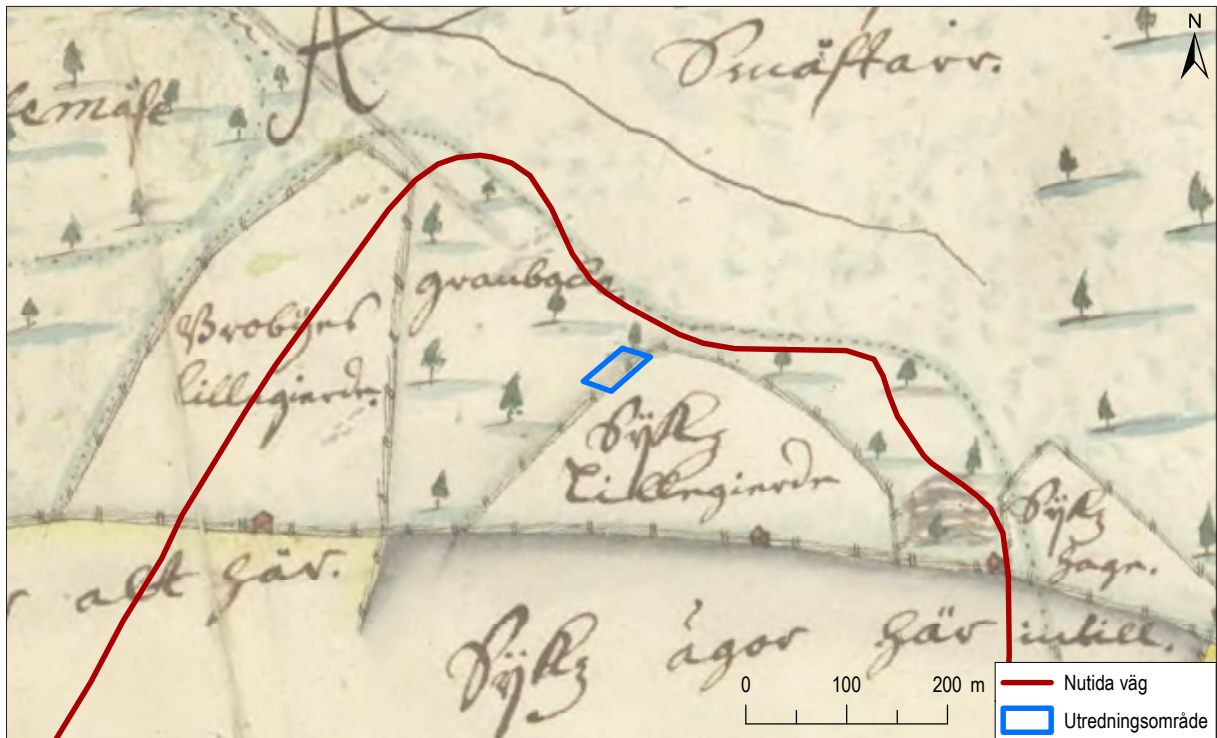
Utredningsområdet ligger i den västra delen av Östergötlands slättområde, inte långt från Alvastra och berget Omberg. Den planerade byggnationen är på nordöstslutningen av en mindre kulle, kallad Ormkullen, och området utgörs idag av hagmark (figur 2, 3). Det angränsar i norr till numer utdikade delar av Dagsmosse. Marken består av grusig morän som innehåller rikligt med kalksten. Direkt söder om kullen ligger också en kalkugnslämning (RAÄ Västra Tollstad 39:1).

På krönet av Ormkullen, ca 90 m från det nu aktuella utredningsområdet, finns sedan tidigare en

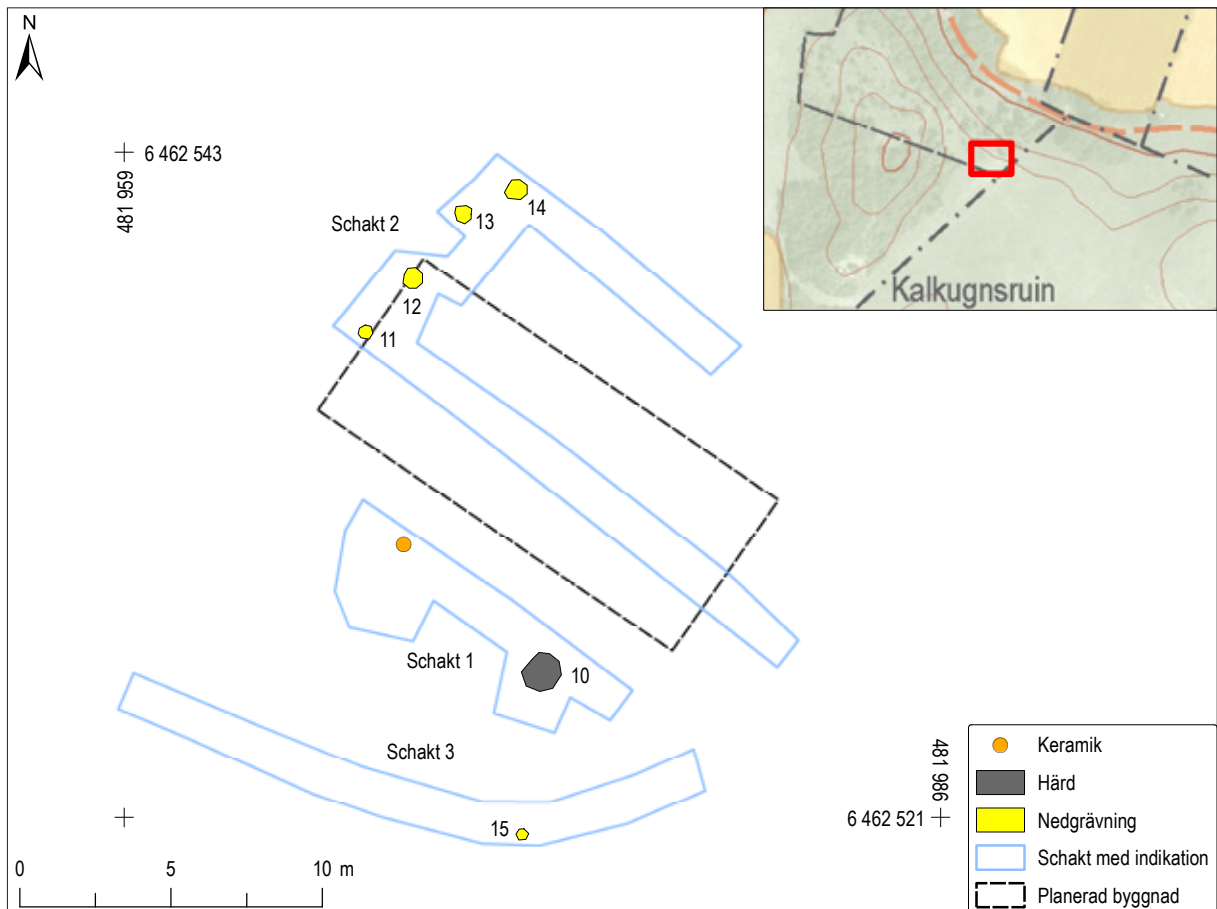
stensättning registrerad i fornminnesregistret (RAÄ Västra Tollstad 8:1). Det finns också ytterligare stensättningar i närområdet, liksom två härdgropar (RAÄ Heda 118:1,2) vilka påträffades vid en arkeologisk utredning år 2001. En av härdgroparna, som ligger ca 350 m från utredningsområdet, daterades med ¹⁴C-metoden till 770-390 f Kr, d.v.s. yngre bronsålder (Carlsson 2002:6). Området runt Broby har varit bebott sedan stenåldern, vilket indikeras av flera boplatsslämningar. Den mest kända är Alvastra påbyggnad, daterad till ca 3 100 f Kr, som ligger ungefär 1 km från utredningsområdet.

Figur 3. Utredningsområdet före schaktning. Foto från S.

Figur 4. Utsnitt ur historisk karta från 1716 med utredningsområdet samt nutida vägar markerade. Området benämndes som "granbacke". Lantmäteristyrelsens arkiv, akt D143-15:2. Skala 1:7 500.

Figur 5. Planritning med det planerade bostadshuset, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:7 500.

ÄLDRE KARTOR

Utredningsområdet har tidigare varit en del av Ombergs kronopark, men kom att höra till Broby vid ägodelning år 1879. På den tillhörande kartan från delningen benämns det nu aktuella utredningsområdet som gräsbinden backslutning (Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt 05-VTO-78). Den äldsta kartan över området är en avmätning över hela kronoparken (då kallad "Åhmbergs diuregård") från

1716 (figur 4). Utredningsområdet benämns då som "granbacke" (Lantmäteristyrelsens arkiv, akt D143-15:2). Det angränsar i öst direkt till ett öppet gärde, tillhörande Siks ägor. Här ser markförhållandena i stort sett likadana ut idag som 1716. Av allt att döma har utredningsområdet inte heller varit uppodlat i senare historisk tid.

RESULTAT

Tre schakt om totalt 106 m² togs upp på ytan för den planerade bebyggelsen (figur 5, bilaga 1). I samtliga schakt fanns indikationer på förhistorisk bosättning. Totalt 6 anläggningar påträffades (bilaga 2), varav 1 härd och 5 nedgrävningar, sannolikt stolphål. Härden var rund och bestod av kol, sot och skörbrända

stenar (anläggning 10, figur 8). Nedgrävningarna syntes som sotiga fläckar med kolbitar och i några fall enstaka skörbrända stenar. I en nedgrävning (anläggning 12, figur 7) påträffades obrända och brända ben, varav några var kraftigt vitbrända.

Figur 6. Arbetsbild med schakt 1 i förgrunden. Foto från V.

Figur 7. Anläggning 12, nedgrävning med kol, sot och brända ben. Foto från V.

Figur 8. Anläggning 10, härd. Foto från NÖ.

FYND

Ett tiotal mindre bitar förhistorisk keramik påträffades i schakt 1, intill en kalkstenshäll. Bitarna var ca 1,5 cm tjocka. En bit hade ett genomgående hål (figur 9). Fynden tillvaratogs inte utan lades tillbaka på ursprunglig plats och täcktes över.

Figur 9. Några bitar av den keramik som påträffades vid utredningen, varav en bit med ett genomgående hål.

SLUTSATS

De lämningar och den keramik som påträffades vid utredningen är av förhistorisk karaktär, varför det får ses som belagt att det finns en förhistorisk boplatzlämning på platsen. Att döma av keramiken hör boplatsten sannolikt till bronsålder eller äldre

järnålder. De nedgrävningar som påträffades kan vara stolphål men detta går inte att avgöra säkert utan undersökning. Inga fynd från historisk tid påträffades vid utredningen.

REFERENSER

Litteratur

CARLSSON, T. 2002. Arkeologisk utredning. Brons-ålderslämningar vid Heda, Isberga och Sik. Heda sn, Ödeshögs kn, Östergötland. Rapport UV Öst 2002:25. Riksantikvarieämbetet.

Äldre kartor

LMM 05-VTO-78

Broby, Västra Tollstad sn,
Östergötlands län,
Delning, ägoutbyte 1879

LMS D143-15:2

Omberg nr 1,
Västra Tollstads sn,
Östergötlands län,
Avmätning 1716

LMM = Lantmäterimyndigheternas arkiv

LMS = Lantmäteristyrelsens arkiv

ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr:	431-2216-17
Arkeologikonsults projektnummer:	2017: 3084
Beställare:	Länsstyrelsen i Östergötlands län
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning
Utförande fältarbete:	April 2017
Län:	Östergötland
Landskap:	Östergötland
Kommun:	Ödeshög
Socken:	Västra Tollstad
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Projektledare:	Åsa Berger
Fältarkeologer:	Åsa Berger, Amanda Jönsson
Rapportansvarig:	Amanda Jönsson
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetssäkring:	Åsa Berger
Utredningsområdets storlek:	1 300 m ²
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs vid undersökningen

BILAGA 1. SCHAKTBESKRIVNING

Schaktnr	Area (m ²)	Djup (m)	Beskrivning	Fynd	Anläggningar
1	26,5	0,2-0,4	0,2 m matjord, därunder grusig morän. I NV delen går ett stråk med stenar.	Förhistorisk keramik	10
2	51,5	0,2-0,4	0,15-0,3 m matjord, därunder grusig morän med stråk av småsten.	-	11, 12, 13, 14
3	28	0,3-0,45	0,2 m matjord, därunder grusig morän med större stenar i Ö änden.	-	15

BILAGA 2. ANLÄGGNINGSBESKRIVNING

Nr	Schakt	Objekt	Diameter (m)	Form i plan	Beskrivning
10	1	Härd	1,3	Rund	Fyllning med kol, sot och skörbränd sten till ett djup av ca 0,2 m.
11	2	Nedgrävning	0,45	Rund	Mörk fläck med förekomst av kol och sot.
12	2	Nedgrävning	0,5	Rund	Mörk fläck med förekomst av kol, sot och enstaka skörbrända stenar, samt brända och obrända ben.
13	2	Nedgrävning	0,5	Rundad	Mörk fläck med förekomst av kol, sot och enstaka skörbrända stenar.
14	2	Nedgrävning	0,5	Rund	Mörk fläck med förekomst av kol och sot.
15	3	Nedgrävning	0,5	Rund	Mörk fläck med förekomst av kol och sot.

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3084